חינוך לחיים

פרשת ויצא

"ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש, ויקח מאבני המקום וישם מראשתיו וישכב במקום ההוא"
יעקב אבינו יוצא מביתו אל חרן, בדרכו עוצר בהר המוריה. השמש שוקעת והוא שוכב לישון. לפני שמניח את ראשו הוא לוקח מאבני המקום ומניח תחת ראשו. כמה אבנים לקח יעקב?
הובא במדרש: רבי יהודה אומר 12 אבנים כנגד 12 השבטים. רבי נחמיה אומר שלוש אבנים. ויש אומרים שתי אבנים.
שלוש אבנים מסמלות את שלושת האבות, "אמר יעקב: אברהם, ייחד הקב"ה שמו עליו, יצחק, ייחד הקב"ה שמו עליו. ואני, אם מתאחות הן שלוש האבנים זו לזו, אני יודע ששם הקב"ה מתייחד עליי כיוון שנתאחו, ידע שהקב"ה ייחד שמו עליו".
אבן - ראשי תיבות: אבא, בן, נכד. אם המסורת עוברת מאב לבנו ולנכדו, בידוע שהיא תמשיך עוד דורות רבים. לעתים מנשבות רוחות חזקות בחיינו – רוחות של הסטה וכפירה, של בלבול הדעת והתרחקות ממסורת אבותינו. רוחות אלו מפילות חללים רבים, מעטים מצליחים לעמוד מולן.
מיהו זה שמצליח? זה העומד איתן ומתייצב בעוז כנגדו - מי שקשור בטבע היטב היטב אל העץ - אל עץ החיים - אל התורה והמצוות!
על-ידי קיום המצוות ושמירת התורה אדם מעצב את אישיותו, מעדן את מידותיו - הוא עושה ויוצר בעצמו את עצמו. אם אנו רוצים להישאר על העץ, לזכות לאב"ן - אבן, בן נכד, לשמור על מסורת אבותינו, לעצב את אישיותנו ולעדן את מידותינו, אנו חייבים להיות קשורים חזק - לעץ החיים - לתורה ומצוותיה.
אם נתמיד בדבר, כל רוח חזקה שתגיע לא תפריח אותנו ממקור חיותינו ותבלבל אותנו.
התורה ומצוותיה מעדנים את מידותיך, מיישרים את אורחותיך, ואף סוללים לך את הדרך להגיע אל החלק הטוב המובטח לך לעתיד לבוא...
והדרך הכי טובה זה, 'אשא עיני אל ההורים' זכור מהיכן באת – כמעשה הידוע מעשה' ביהודי מתושבי 'לעלוב', שהיה נוסע מדי שנה לקראת ה'פסח' להסתופף בצל רבו אשר התגורר ב'לובלין'. בדרכו היה עובר ב 'פרשת דרכים' אשר היתה נחלקת לארבעה דרכים, וכל דרך מוליכה לעבר עיר אחרת, ולמען ידעו עוברי דרכים 'את הדרך ילכו בה' הציבו שם עמוד גדול ועליו תלו ארבע לוחות - לוח לכל רוח, ועליו נכתב שם העיר אשר הפונה שמה יגיע אליה, כגון 'לוח' לצד מזרח עליו נכתב באותיות גדולות 'וואַרשא', והרי זה לסימן כי הרוצה להגיע לווארשא יפנה מזרחה, וכן העמידו לוח לצד צפון עליו הופיע תיבת 'לובלין', לקיים מה שנאמר 'תכין לך הדרך'.
והנה , באחת השנים ירדו גשמים עזים בכל ימות החורף וגם מקום הרוחות והשלגים לא נפקדו באותה השנה, וכשבא היהודי לקראת הפסח אל 'פרשת הדרכים' חשכו עיניו כי לא מצא כלל את ה 'עמוד' עם הלוחות על מעמדו, והבין שנעקר ממקומו על ידי רוח סערה, ולא ידע אנה יפנה , האם למזרח או למערב, לצפון או לדרום, והמקום מדבר שממה מאין יושב - 'עובר ושב אין' ו'מורה דרך' איננו, מה עשה, החל מחפש אחר העמוד עם הלוחות, ואכן, אחר חיפושים רבים מצאו מוטל על הארץ בתוככי הביצות, מתחת הררי שלג וקרח, כאבן שאין לה הופכין, אך, עדיין לא ידע מה לעשות, כי הגם שעלה ברצונו להעמיד העמוד על מקומו, מכל מקום לא ידע לאיזה צד להעמידו. עד שפקח ה' את עיניו והבין, הרי 'זאת ידעתי' לענות על השאלה 'מאין באת'... כי ברור לי באיזו דרך הגעתי מלעלוב עד הנה, מעתה עלי להעמיד שוב את העמוד כשה'לוח' המורה על העיר לעלוב יפנה לאותו צד ממנו הגעתי, וממילא הכל יבוא על מקומו בשלום, כי אז גם שאר הלוחות יהיו מכוונים כל אחד כפי מה שהיה בתחילה, ואוכל להמשיך בדרכי ולהגיע למחוז חפצי לחיים, לשמחה ולשלום.
ולחיי המעשה, כל תלמיד שמתבגר ומתחיל לפסוע ולצעוד ב'ים הגדול', ומורא יעלה על ראשך כי אינך יודע לאיזה דרך לפנות, לימין או לשמאל... זכור ואל תשכח מאין באת... הלא יודע אתה מקור מחצבתך, באיזה בית גדלת, ואיזה 'חינוך' קבלת בו, ואם כן, הדרך בה הגעת עד הלום היא תשמש לך 'מורה דרך' כיצד להמשיך ולעלות במסילה העולה בית א –ל. ובעצם כל זה מרומז בתחילת הפרשה – והנה סולם מוצב ארצה – הסולם צריך מקום גבוה להשען עליו – כך כל תלמיד צריך הורה ומורה שעומד על גביו שידריכהו איך לעלות מעלה מעלה... ולהחזיקו שלא יפול. וכל אחד שעולה בסולם קודם מסתכל למעלה לראות להיכן עולה – אשא עיני אל. ואין אדם שיעלה אם לא בודק שיש לסולם משענת טובה וחזקה... שיכול להשען עליו!!!!

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל
משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com

חינוך לחיים

פרשת ויצא

"והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה"

הרבה דברי חינוך ניתן ללמוד מסולם:

א. כל אדם-תלמיד דומה לסולם , כשם שאין נשארים לעמוד על מדרגה אחת .או עולים למעלה או יורדים... כך האדם לא עומד באותו מקום ודרגה .או עולה או יורד והכל תלוי באדם עצמו ולכן כתוב "עולים ויורדים בו" –בו זה תלוי.

ב. כשם שהסולם בנוי בשלבים, שלב אחר שלב כך בחיים כדי להצליח צריך לעבור שלב אחר שלב ולא לפעול בקיצוניות אלא בהדרגה. אם תעלה 2 שלבים ביחד אתה עלול ליפול..

ג. הסולם צריך מקום גבוה להשען עליו – גם אדם-תלמיד צריך רב או מורה שעומד על גביו שידריכו איך לעלות...ולהחזיקו שלא יפול...שלא יהסס ויפחד ממה שלועגים עליו אותם אנשים נמוכים ,אלא שהשאיפות שלו יהיו למעלה ועל זה הוא ישען.

ד. תמיד יסתכל למטה גם אם ראשו בשמים

ה. גם אם הוא עדיין למטה...תביט תמיד למעלה

ו. סולם רק כשהוא עקום אפשר להשתמש בו, כך מי שרוצה להתחנך צריך להכניע את עצמו ולקבל מרות.

ז. גם שאתה באמצע העלייה - תמיד תבדוק ותסתכל למטה-מאין באת? ולמעלה-לאן אתה הולך?

ח. שהאדם מגיע לפסגה , הוא הרואה דברים שלמטה הוא לא היה רואה אותם... ורואה כמה קטנים הם האנשים שנשארו למטה...

ט. כל מחנך צריך להיות סולם- מצד אחד צריך להיות "מוצב ארצה"- צריך לרדת למטה אל התלמידים להבין את הלך רוחם ואת מחשבותם ברמה שלהם. ומצד שני "וראשו מגיע השמימה" צריך להראות להם דוגמה אישית, אצילית ועליאית . לשמור על סמכותיות וכו'

י. סלם- ר"ת לעשות סיום מסכתות. שהרוצה לעלות במעלות התורה והיראה שיתמיד בתורה ויעשה הרבה סיומים.

יא. סלם- בגימטריה "ביד מלמד". כמו שעם סולם אפשר להגיע השמימה ואתן אפשר לרדת ארצה , כך הדבר תלוי ביד המלמד . יד המלמד יכולה ח"ו לגרום לילד לרדת וליפול אבל ביד המלמד לגרום לעלייתו מעלה מעלה עד השמיים.

יב. בפשיסחא וי"א בקוצק אמרו, שיש שלשה דברים שהמובן שלהם ממש הפוך מאיך שנראה ונשמע, אין דבר שלם יותר מלב נשבר - אין דבר יותר עקום ומעוקל ממילה חדה ושנונה שפוגעת - אין דבר שהוא ישר יותר מסולם עקום. - ויש להתבונן, דהתינח מה שאמרו שאין דבר שלם יותר מלב נשבר, זה דבר חשוב ויסודי מאוד, שכל איש ישראל צריך לדעת שעל זה נברא,- שהשלימות של לב יהודי הוא הלב נשבר. וכן מה שאמרו שאין דבר יותר עקום ממילה חדה, כי טבע האדם שלפעמים עומדת לו על לשונו מילה שיכול לומר לחבירו ולפגוע בו בנקודת התורפה שלו, שאמנם מבחינה שכלית זה אולי נראה ישר ומשתלם – מילה הנכונה במקום המתאים, אבל זה עקום מאוד מצד מדותיו הטובות של איש ישראל. אבל מה טמון במה שאמרו שאין דבר ישר יותר מסולם עקום? אלא כוונתם להורות לנו דבר עמוק מאוד - על עבודת האדם בעולם הזה, כי סולם עשוי לעלות בו למעלה, וכן הקב"ה הוריד נשמותינו לעולם הזה - והעבודה הוא להתרומם ולהתעלות כלפי מעלה, והדרך העולה בית קַל מלווה בעקולי ופשורי - וכמ"ש חז"ל 'אין דרך שאין בה עקמומיות' והדרך כאן בעולם הזה אינה דרך קצרה אלא דרך ארוכה עם מהמורות ומכשולות, ואכן הדרך היא מלאה עקמומיות, אבל באמת היא ישרה מאוד - כי זהו העבודה הנדרשת מאתנו, והרי הרה"ק הרבי מקאצק זי"ע אמר שבשעה שהקב"ה מוריד נשמות ישראל להאי עלמא הוא מסלק את הסולם שדרכם ירדו למטה, והסולם תולה למעלה בשמים ורגליו למטה בהאי עלמא, ועל כל אחד לנסות לקפוץ למעלה, והנה מי שהוא פתי ואין בו דעת אזי אחרי שנכשל כמה פעמים מרפה את ידיו, ונשאר למטה שקוע בהאי עלמא, אבל החכם אינו נותן לכשלונות לייאשו, ועם ריבוי הנסיונות מנסה שוב ושוב, ומתאזר ומתעצם עד שעולה בידו לתפוס בסולם, ועולה דרכו מעלה מעלה. אבל הסולם הוא עקום, כי אנו קרוצי חומר העשויים מבשר ודם שהקב"ה שלח כל אחד ואחד מאתנו למקום טמא ומגושם, לעולם הזה הדומה ללילה עם חשכות והסתרות, ודווקא משם אנו צריכים להתרומם - לבדוק את החמץ לנקות ולטהר את הנפש.

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com